

ALBERTÍ I VIDAL, VICENÇ (Maó, 1786-1859). Polític municipal, empresari teatral, traductor i erudit. De família de propietaris rurals acomodats, fou un autodidacte de sòlida formació cultural i disposà d'una notable biblioteca. Segons Bover, "fue un filólogo profundo" i se sentí atret per diverses ciències. A més del llatí i del grec, per les seves versions al català (i al castellà) i pels llibres que posseí es dedueix que coneixia també l'italià, el francès i l'anglès. Exercí diversos càrrecs polítics i administratius a l'ajuntament de Maó, entre els quals el de codirector de la Casa de Misericòrdia, de la qual depenia el teatre de la ciutat, o Principal (Rubió i Lluç¹ afirma que el proveí de versions entre 1815 i 1843). Amb les traduccions al català de Pasqual Calbo¹, d'Antoni Febrer i Cardona¹ i, eventualment, les 29 obres que es van representar també en aquell teatre, les versions d'Albertí, datades com a mínim des de 1815 fins ben entrada la dècada de 1820, representen una de les fites més fecundes de l'activitat traductora que es donà a la Menorca de final del segle XVIII i començament del XIX. Les traduccions d'Albertí són de teatre en italià, francès, castellà i, potser, anglès. N'hi ha alguna que podria haver-se fet amb el concurs d'altres versions (està documentat que Albertí posseí una edició castellana de *La locandiera* de Goldoni, obra que traslladà al català). Bover atesta que traslladà "al mahonés más de treinta comedias y dramas" copiats en sis volums manuscrits, dels quals només es conserva un (amb quatre peces) i també 19 quaderns manuscrits. Els 23 textos, 12 dels quals són atribuïts explícitament a Albertí, apleguen 21 obres. Aquest conjunt de peces dramàtiques, de les quals només s'ha editat dues de completes, està format per traduccions de Beaumarchais, de la Cruz, Bertin Davesne, Goldoni, Metastasio, Molière, Moratín i Rodríguez de Arellano, a més de dues peces no identificades, que podrien ser originals, i una d'anònima. Rubió li atribueix fins i tot alguna versió de Shakespeare. Per la seva banda, Hernández Sanz va documentar els títols de 29 obres en català representades al teatre de Maó entre 1821 i 1829, una part de les quals, si no totes, traduïdes o eventualment escrites per Albertí. D'aquestes, consta la seva versió, no localitzada, de *La locandiera*, almenys set més coincideixen substancialment amb títols de les traduccions atribuïbles a ell i una altra, si és un error de còpia (*L'engañada* per *L'engañador*), també ho podria ser. A més, se sap que existí un manuscrit d'Albertí (*Poesías en varios idiomas...*), tampoc no localitzat, que podria contenir altres versions al català. L'aparició d'aquest conjunt de traduccions dramàtiques menorquines, gairebé insòlit, ha estat explicat diversament. No ens ha arribat cap reflexió teòrica d'Albertí sobre la seva notable obra traductora, però de la col·locació amb cinc originals italians de Goldoni i dos en castellà (l'un de Cruz, l'altre anònim), s'ha conclòs que les seves són unes adaptacions excel·lents. En especial, se n'ha destacat que segueixen bé els originals, amb un encertat acomodament al menorquí castís de cap a 1820

(expressions populars, frases fetes, refranys, etc.), del qual són una magnífica font documental. Segons Maite Salord, Albertí traslladà amb tan bons resultats el castellà de partença i les referències forànies a la realitat menorquina que "no deixa entreveure mai que davall hi ha una altra llengua". En relació amb els originals, la mateixa autora ha assenyalat la "nacionalització" de noms de lloc o de persona, i de la terminologia de vestits, menjars i moneda; altres llicències són el pas del vers a la prosa, o fins i tot la transformació, per condensació, d'una sarsuela (musicada) de Cruz en un entremès ("llarg", però sense les parts musicovocals). Característiques semblants s'han remarcat en relació amb els textos goldonians, incloent-hi una notable comprensió del *dialetto* venecià. L'única traducció seva al català que veié publicada en vida (el 1818) fou la de *La Alonsiada*, en castellà, de Joan Ramis¹, de la qual actualment es valora més la versió que l'original; composta en català, podria haver esdevingut el poema èpic de Menorca, gènere i to que el traductor traslladà reeixidament. [Vicent de Melchor]

- ALBERTÍ, Vicent. *L'Alonsiada, ó, Conquista de Menorca per el réy D. Alonso III d'Aragó en 1287. Poéma en tres cants escrit en castellá per Juan Ramis y Ramis*. Maó: Pére Antòni Sèrra, 1818.
- RODRÍGUEZ DE ARELLANO, Vicente. *El geperut gelós*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1794.
- ALBERTÍ VIDAL, Vicent. *Entremesos I (El amo i el criat en la casa dels vins generosos. El licenciado Farruella)*. Ed. de Maite Salord Ripoll. Maó: IME, 1997.
- ALBERTÍ VIDAL, Vicent. *El barber de Sevilla o La precaució inútil. Traducció i adaptació de Le barbier de Séville de Pierre-Augustin de Beaumarchais*. Ed. de Josep Ramon Cerdà. Maó: IME, 2009.
- ALBERTÍ VIDAL, Vicent. *El baró. Traducció i adaptació de El barón de Leandro Fernández de Moratín*. Ed. de Pilar Carrasco Pons. Maó: IME, 2009.
- BEAUMARCHAIS. *El barber de Seville ó la precaució inutil*. Barcelona: BC, 1815, ms. 1783.
- BEAUMARCHAIS. *La precaució inútil*. Barcelona: BC, 1815, ms. 4137.
- MOLIÈRE. *El musson noble o sia el señor Pere per excellencia*. Barcelona: BC, 1815, ms. 4137 [III].
- METAS-TASIO. *Siroe*. Barcelona: BC, 1816, ms. 1791.
- GOLDONI. *L'engañador*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1782.
- GOLDONI. *El pare de familia*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1787.
- GOLDONI. *La dòna venjativa*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1789.
- GOLDONI. *La viuda astuta*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1788.
- METASTASIO. *Aquilles*. Barcelona: BC, 1818, ms. 1793.
- GOLDONI. *Pamela*. Barcelona: BC, 1820, ms. 1789.
- MOLIÈRE. *El convit de la estàtua*. Barcelona: BC, [1825], ms. 1798.
- DAVESNE. *El homicide per honor*. Barcelona: BC, [1828], ms. 1786.
- MOLIÈRE. *L'amor métge*. Barcelona: BC, 1829, ms. 1792.
- MOLIÈRE. *Es metge fet a bestunades*. [Menorca]: [Successors d'Andreu Casanovas], 1830.
- METASTASIO. *Demofonte*. Barcelona: BC, [1859?], ms. 1793.
- MOLIÈRE. *Don Pere de Niquiñac*. Barcelona: BC, [1859?], ms. 4137 [IV].
- Entremés intitulat el amo y el criat en la casa dels vins generosos*. Barcelona: BC, 1816, ms. 1784.
- CELENIO, Inarco [Leandro Fernán-dez de Moratín]. *El baró*. Barcelona: BC, 1817, ms. 1796.
- Entremés el criat de la obligació*. Barcelona: BC, [1824], ms. 1797.
- CREU Y CANO, Ramon [Ramón de la Cruz]. *Entremés el licenciado Farruella*. Barcelona: BC, [1826], ms. 1785.
- El borratxo corregit*. Barcelona: BC, [1826], ms. 1799.
- CREU Y CANO, Ramon [Ramón de la Cruz]. *Entremés el agent de los seus negocis*. Barcelona: BC, [1827], ms. 1795-I, 1795-II.

- BOVER, Joaquín María *Biblioteca de escritores baleares*. Palma: P. J. Gelabert, 1868, p. 14-15.
- CARBONELL, Jordi "La literatura catalana durant el període de transició del segle xviii al segle xix". A: Germà Colon (ed.). *Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: PAM, 1977, p. 269-313.
- COTRINA, José "Noticias de 1835". *Revista de Menorca* 40 (1944), p. 106-111.
- DURÁN CAÑAMERAS, F "Papeletas para la historia de la literatura dramática menorquina". *Revista de Menorca* 41 (1945), p. 88-98, 166-173, 213-223 i 277-287.
- MELCHOR, Vicent de *Edició i estudi lingüístic de les obres dramàtiques de Joan Ramis i Ramis (Maó, 1746-1819)*. Bellaterra: UAB, 1996. Tesi doctoral.
- MELCHOR, Vicent de "L'ús del català a la Menorca del segle xviii començaments del xix: Assaig de síntesi". A: Josep Massot (ed.). *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*. Barcelona: PAM, 1997, p. 90-107.
- PAREDES, Maria "Traductors i traduccions a la Menorca il·lustrada". A: Francisco Lafarga (ed.). *La traducción en España (1750-1830). Lengua, literatura, cultura*. Lleida: UdL, 1999, p. 79-89.
- PONS, Antoni Joan "Vicenç Albertí i Vidal, traductor menorquí del segle xix". *Els Marges* 31 (1984), p. 107-14.
- SALORD, Josefina "Les traduccions teatrals dels il·lustrats menorquins: una recreació de modernitat." A: Albert Rossich, Antoni Serrà Campins i Pep Valsalobre (ed.). *El teatre català dels orígens al segle XVIII*. Kassel: Reichenberger, 2001, p. 409-417.
- SALORD RIPOLL, Maite "Els entremesos traduïts per Vicenç Albertí: recreació literària i incorporació de la realitat menorquina". *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* 24 (1992), p. 201-214.
- VILA, Pep "El teatre de l'època de la Il·lustració". A: Albert Rossich, Antoni Serrà Campins i Pep Valsalobre (ed.). *El teatre català dels orígens al segle XVIII*. Kassel: Reichenberger, 2001, p. 81-102.